

Sociálně kulturní práce v lidových vrstvách

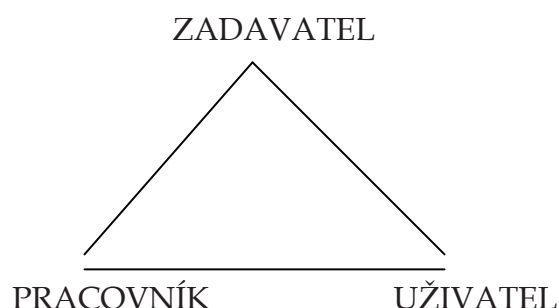
Michal Kaplánek

Profesionalizace a návrat ke kořenům sociální práce

Mezi vzdělavateli sociálních pracovníků zauímají významné místo teologické fakulty a církevní vyšší odborné školy. Svým důrazem na vnitřní motivaci pomoci bližnímu a na integrální chápání lidské osoby navazují na tradici křesťanské charity, kterou modifikují a obohacují o profesionalitu vycházející z poznání člověka, které umožňují společenské vědy, zejména psychologie a sociologie. Příprava vnitřně motivovaných sociálních pracovníků ovšem někdy naráží na trend současné doby, kdy se zdá, že odbornost a management zatlačují do pozadí tradiční motivaci – touhu pomáhat druhému.

Této proměny sociální práce si všimli také odborníci z necírkevního prostředí. V posledních třiceti letech totiž došlo v západní Evropě – a následkem toho po roce 1989 také u nás – k odklonu od ideologie „povznesení lidových vrstev“, která byla dlouhá desetiletí motivem státní podpory sociálních a kulturních aktivit obyvatelstva. Místo toho se začala prosazovat profesionalita a efektivita sociálních služeb.

Mezi odborníky, kteří kriticky reflektují tuto změnu, patří zejména Jean-Claude Gillet, hlavní představitel sociálně kulturní animace ve Francii.¹ Gillet konstatuje, že v 90. letech 20. století převládla ekonomická rétorika, která začala silně ovlivňovat i orgány státní správy a samosprávy, které do té doby vycházely spíše z ideologických pozic (srov. Gillet, 1998, 52). Italský psycholog a pedagog Andrea Costa² upozorňuje na to, že v pozici sociálního nebo osvětového pracovníka už nejsou „charismatictí nezávislí nadšenci“, ale profesionálové odpovídající na potřeby svých klientů. Přitom důležitou roli hrají subjekty, které jejich činnost zadávají, financují a kontrolují. Vlastní sociální a kulturní práce tedy probíhá v tomto trojúhelníku (Costa, 77):

Tváří v tvář tomuto vývoji považujeme za důležité, abychom se při promýšlení přípravy a motivace sociálních pracovníků na chvíli vrátili ke kořenům sociálně kulturních aktivit a nechali se inspirovat původním nadšením, které vycházelo z důvěry v kreativní potenciál skrytý

¹ Jean-Claude Gillet je původem literární historik, později profesor pedagogiky na univerzitě v Bordeaux, nyní jako emeritní profesor je vědeckým ředitelem ISIAT (Institut supérieur d'ingénieur-animateurs territoriaux). Srovnej jeho vlastní webové stránky: <http://jeanclaudegillet.free.fr>.

² Andrea Costa působí jako pedagog na vyšší odborné škole sociální práce v Brescii a současně jako koordinátor programů protidrogové prevence v Mantově.

v té části společnosti, která mohla jen omezeně participovat na sociálním vývoji a politickém rozhodování. Pro tento společenský segment se používalo pro naše uši archaicky znějící označení „lidové vrstvy“.

Pojem „lid“ vychází ze společenské situace, v níž menšina (elita, establishment) vládne většině (lidu). Proto máme dojem, že ve vyspělých demokraciích už není vhodné mluvit o lidových vrstvách – demokracie přece předpokládá participaci všech občanů na rozhodování o záležitostech státu. Ovšem ani demokratický stát není státem rovnostářským. O nereálnosti pokusu vytvořit stát bez elit jsme se přesvědčili v době totality. Tedy i v demokracii realizuje vládu menšina, která je díky demokratickým mechanismům kontrolována většinou. Statistiky volební účasti – ale i další kritéria demokratického fungování státu – dokazují, že i ve státech s demokratickým uspořádáním existují velké skupiny obyvatelstva, které v praxi jen omezeně participují na společenském, kulturním a politickém dění. Těto strukturální slabiny demokracie si byli vědomi iniciátoři politických změn na přelomu 19. a 20. století, a proto přišli s myšlenkou lidové výchovy neboli osvěty. Myšlenka osvěty se díky demokratickým tradicím snad nejvíce rozšířila ve Francii, kde se po 2. světové válce zrodila myšlenka animace. Tento pojem vnesl do společenských věd sociolog Henri Théry v knize *Equiper et animer le vie sociale* (Paříž, 1966).

Cílem historické analýzy předložené v této stati je odkrýt jeden z významných kořenů demokratizačních aktivit a přitom vzbudit zájem o animační pojetí sociální práce, které z něho vychází a mohlo by být obohaceno také pro sociální práci v České republice.

Co je to vlastně „animace“ a jak souvisí se sociální prací?

Názory odborníků na vznik moderní animace se různí. Někteří zastávají názor, že se animace začala rozvíjet v rámci necírkevních dobročinných organizací ve Francii na sklonku 19. století (tzv. *patronages laïques*), jiní naopak tvrdí, že vznikla na půdě reformního katolicismu; opět jiní jsou přesvědčeni, že se rozšířila až v novější době díky rostoucímu rozsahu volného času a s ním souvisejícího konzumu.

Samotný pojem „animace“ byl původně chápán metafyzicky. Ve velkém všeobecném slovníku 19. století (Larousse P. *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle*. Paris 1874) se mluví o samotném Bohu jako o „principu animace“: Bůh „animuje tím, že vdechuje energii“, jelikož je dárce života. Animace tedy byla chápána jako „oduševnění“, „naplnění duchem“. Pojem ovšem získal záhy politický ráz, protože také podněcování revolučního nadšení se ve Francii považovalo za „animaci“. Každopádně byla schopnost animovat považována za určitý dar (charisma). Být animátorem se chápalo jako poslání. Prvními animátory byli tedy pracovníci francouzských kulturních domů (*Maisons de la culture*), kteří fungovali jako popularizátoři kultury. Později se cílovou skupinou animace staly komunity obyvatel nových sídlišť ve velkých městských aglomeracích. Animace, která se stala součástí sociální práce, byla považována za „sociálně kulturní animaci“ (*l'animation socioculturelle*).³

Po 2. světové válce se podpora animace stala součástí politiky francouzského gaullismu. Odborný diskurs o animaci se však začal rozvíjet až od 60. let, kdy tento fenomén překročil hranice francouzsky mluvícího prostředí a začal se šířit do dalších zemí západní Evropy.

Pro rozšíření a vývoj myšlenky animace měla v 70. letech 20. století rozhodující význam definice animace, kterou zveřejnila Rada pro kulturní spolupráci při Radě Evropy ve Štrasburku v roce 1978. Podle této definice se jako animace chápe každá aktivita, která účastníkům pomáhá, aby si více uvědomovali svoji situaci, své potřeby a schopnosti, aby lépe komunikovali a aktivně se účastnili na životě společnosti a aby se přizpůsobili současné i blížící se změně

³ O animaci a jejím vývoji obsírně pojednává článek DUDOVÁ, Anna; KAPLÁNEK, Michal; MACKŮ, Richard. Mnohotvarý fenomén animace. In *Pedagogická orientace* 21 (2011), č. 3, s. 20-40.

společenského, městského a technického prostředí a prohloubili vlastní osobní kulturu, což v sobě zahrnuje intelektuální a fyzické schopnosti, kreativitu a vyjadřovací schopnosti (Council of Europe, 1978).

Jakmile se začala animace profesionalizovat (70. a 80. léta 20. století), byl původní model animace, v němž převládalo nadšení a touha po emancipaci lidových vrstev, postupně nahrazen novým modelem, který někteří označují jako „konzumní“. Prioritou animace už nebylo povzbuzovat účastníky, aby sami vytvářeli skupiny, případně instituce prosazující své projekty, ale spíše snaha zapojit je do existujících programů zaměřených na posílení komunikace a participace (Gillet, 1998, 24). Z původního důrazu na sjednocování lidí a vytváření mezilidských vztahů se akcent přesunul na výsledek – produkt, úspěšná realizace projektu – (De Rossi, 43).

Snaha o „povznesení lidových vrstev“

Slovní spojení „sociálně kulturní“, příp. sociokulturní, které se stalo přívlastkem pro animaci v sociální práci, předpokládá vzájemnou závislost společnosti a kultury. Sociálně kulturní paradigma se opírá o sociologické teorie kultury. Sociologie přitom vychází z „pružnosti“ člověka, tedy z toho, že společnost formuje kulturu a zpětně kultura utváří společnost. Proto můžeme uvažovat o enkulturaci, jakožto o součásti procesu socializace.

Od poloviny 19. století můžeme pozorovat rozvoj osvětových hnutí, která si kladla za cíl kulturní „povznesení lidových vrstev“. Tato hnutí se vyznačovala nejen rozdílnými a někdy i protikladnými motivy a vůdčími myšlenkami, nýbrž také rozdílným cílovým zaměřením. Zatímco západoevropská demokraticky zaměřená hnutí vycházela z předpokladu, že v lidových vrstvách je skryt bohatý kreativní potenciál, takže jejich projevy mohou být pro národní kulturu svébytným přínosem, naši osvětoví pracovníci chápali sami sebe spíše jako „proroky“, kteří mají „vyvést prostý lid z temnoty ke světlu“; proto viděli svůj úkol spíše ve výchově lidových vrstev. Tak se dostáváme k pojmu „lidovýchova“, který se začal šířit od poloviny 19. století v severní a západní Evropě, a pro niž se v češtině časem etabloval pojem „osvěta“.⁴

V českém prostředí vycházelo osvětové hnutí z přesvědčení národních elit (inteligence, duchovenstvo, učitelstvo) o nutnosti zvýšit úroveň vzdělání a mravního i politického uvědomění lidu. Osvětové hnutí reagovalo na sociálně kulturní změny, které zasáhly v 19. století značnou část obyvatelstva. Byly to změny související s procesy industrializace a urbanizace, ale i s prosazujícím se nacionálním paradigmatem a moderní vírou v sílu lidského rozumu, která u části inteligence prakticky nahradila víru náboženskou.

Všechny směry osvětového hnutí měly dva společné nepřátele: primitivní praktický materialismus a s ním související vliv komerční zábavy na straně jedné, což platilo i pro hnutí, která se hlásila k tzv. volné myšlence, anebo k socialismu, a na straně druhé faktickou neinformovanost a nesamostatnost značné části populace, která se v době postupného prosazování demokracie stávala snadnou kořistí manipulace. V dalších aspektech se různé osvětové snahy od sebe vzájemně výrazně lišily, a to v závislosti na iniciátorech a ideovém zaměření.

Podobně jako v dalších evropských zemích, můžeme i na území tehdejšího Rakouska (později Rakouska-Uherska) identifikovat tři hlavní ideové proudy osvětového hnutí:

1. proud náboženský, který převážně navazoval na život farností
2. proud liberální, který vycházel z nacionálně a racionalisticky orientovaných elit
3. proud socialistický, který se opíral o socialistické hnutí

⁴ O lidovýchově v českém prostředí pojednává studie Jiřího Pokorného. Srovnej POKORNÝ, Jiří. *Lidová výchova*. Praha 2003.

Mezi těmito proudy probíhalo něco jako „boj o duši“ lidových mas, které se v celé Evropě po Velké francouzské revoluci postupně stávaly významným politickým činitelem. Pojmy „lidovýchova“ i „osvěta“ se ale užívaly spíše v táboře liberálním a socialistickém, protože se etymologicky opírají o myšlenky demokracie a osvícenství, zatímco v táboře katolickém, resp. protestantském se používala poněkud jiná rétorika, ačkoli se obsahově jednalo často o věci obdobné.

S pojmem „lidovýchova“ se v českém prostředí poprvé setkáváme na začátku 20. století. V roce 1906 vznikl na popud Národní rady české Osvětový svaz. Jeho úkolem bylo „šířiti a povznášeti lidové vzdělání v národě československém, stránku politickou vyjímaje“ (Osvětový svaz In: Ottova encyklopedie nové doby). Osvětový svaz byl v roce 1925 přejmenován na *Masarykův lidovýchovný ústav*. Náplň činnosti Masarykova lidovýchovného ústavu zhruba odpovídá oblastem, které dnes počítáme do zájmového vzdělávání (divadlo, hudba, kino, literatura, loutkové divadlo, přednášky, rekreace, rozhlas, studium, výtvarné umění, ekonomika).

Vzdělávání lidu v prostředí církevním a necírkevním

V českém historickém kontextu můžeme tvrdit, že od 2. poloviny 19. století docházelo ke konkurenčnímu boji mezi spolky a organizacemi, které nabízely obdobnou činnost na různém ideovém základě (např. Sokol a Orel, farní a obecní knihovny atp.).

Katolická církev v českých zemích se nechala inspirovat vývojem katolických spolků v Německu a v Rakousku, kde se po roce 1848 objevila celá řada nových spolků. Tyto spolky vznikaly „zdola“, tj. z iniciativy věřících laiků – na rozdíl od bratrstev, jejichž vznik a rozvoj iniciovali kněží a biskupové již od doby středověku.⁵

Na základě srovnání s osvětovými hnutími ve Francii a s přihlédnutím k informacím z dalších evropských zemí můžeme rozlišit pět ideových východisek osvěty, z nichž dvě jsou determinována tím, kdo osvětu *realizuje*, a další tři tím, kdo ji *podporuje*. Pokud jde o to, kdo osvětu realizuje, můžeme historicky rozlišovat sekulární aktivity, které spíše dávaly najevo distancovaný postoj vůči církvím, od aktivit vycházejících přímo či nepřímo z církevních společenství. Pokud chceme rozdělit směry osvěty podle toho, kdo tyto aktivity zadává, financuje nebo jinak podporuje, můžeme rozlišovat mezi aktivitami iniciovanými státní správou nebo samosprávou, aktivitami organizovanými nestátními neziskovými organizacemi a komerčními aktivitami.

Protiklad mezi sekulárním a křesťanským zaměřením osvětových činností se projevoval zejména v první polovině 20. století. Tento protiklad nevycházel ani tak z rozdílných postojů vůči náboženství, ale spíše z rozdílného hodnocení úlohy církve ve společnosti. Proto se i dnes vývoj „lidového vzdělávání“ hodnotí různě: někteří považují za východisko osvěty tradiční křesťanské hodnoty, jiní zase považují křesťanskou tradici za svazující, nedemokratickou a přežitou.

V celoevropském kontextu první poloviny 20. století se setkáme jak s levicově a/nebo nacionalisticky zaměřeným úsilím o povznesení lidu, tak i s křesťanskými hnutími, zaměřenými na aktivizaci a vzdělávání věřících (laiků), přičemž tato hnutí měla v rámci katolické církve kořeny v Belgii a ve Francii.

Jako příklad křesťansky zaměřených vzdělávacích hnutí můžeme uvést hnutí dělnické mládeže JOC založené belgickým knězem Cardijnem (srov. Vaško, 221-225). Tato hnutí nejen pomáhala potřebným, ale také přispívala k vnitřní reformě katolické církve, která vyvrcholila Druhým vatikánským koncilem (1962-1965) a měla své pokračování v tzv. teologii

⁵ K vývoji v Německu srovnej např. ZINKL, Gabriele. Lebendige Kirche. Das theologische Selbstverständnis der katholischen Verbände. Vortrag zum 40-jährigen Jubiläum der ako Rottenburg-Stuttgart. Dostupné na: www.ako-drs.de/files/vortrag_zinkl-2.pdf.

osvobození. V této atmosféře pak vytvářeli svoji koncepci např. Paulo Freire (Brazílie) nebo Aldo Ellena (Itálie).⁶

Sociálně kulturní animace

60. léta 20. století s sebou přinesla hledání nových emancipačních forem sociálně kulturní práce. Proto se v té době začalo mluvit o sociálně kulturní animaci. Tento pojem se později rozšířil i mimo frankofonní oblast a začal být populární také v Německu a ve Švýcarsku. Zatímco ve Švýcarsku se pojem „animace“ používá v sociální práci dodnes, v Německu zažil svůj boom koncem 70. let a dnes se s ním téměř nesetkáme.

Slovo „animace“ pochází etymologicky z latinského „anima“ (duše). Animovat tedy znamená oduševňovat, přičemž „duše“ se zde chápe jako ekvivalent života. Proto můžeme chápat animaci jako „oživení“ nebo „probouzení nadšení“, ale také jako „naplnění životem“ či „duchem“ (Opaschowski, 52).

Francouzský pedagog Edouard Limbos tvrdí, že příznivé prostředí tvoří tři aspekty: materiální, sociálně-psychologický a duchovní. Materiální aspekt v sobě zahrnuje místo, prostor, vybavení a další hmotné podmínky. Sociálně psychologické prvky jsou tolerance, důvěra, solidarita a přátelské přijetí. Duchovní aspekt („duch skupiny“) je určován hodnotovým systémem, cíli a ideály, které v prostředí převládají (Limbos).

Pokud chápeme animaci jako „naplnění duchem“, je úkolem animace *objevit a uvolnit ty projevy člověka, které svědčí o jeho vitalitě, kreativitě a vůli sledovat určité cíle a hodnoty*. Proto někteří autoři definují sociálně kulturní animaci jako práci s komunitou lidí, kteří dosud neměli možnost společensky se projevit (utlačovaní). Jedná se tedy o odhalování těch životních dimenzí konkrétního člověka, které byly dosud skryty (potlačeny); je to „dřímající“ potenciál, který může být probuzen a osvobozen (Contessa). Tato definice je pro potřeby sociální práce konkretizována v již zmíněném dokumentu Rady Evropy, který označuje jako animaci každou aktivitu, která účastníkům pomáhá:

- a) více si uvědomovat svoji situaci, svoje potřeby a schopnosti,
- b) komunikovat s druhými a aktivně se účastnit na životě společnosti,
- c) přizpůsobovat se změnám sociálního prostředí,
- d) prohlubovat osobní kulturu ve všech dimenzích osobnosti.

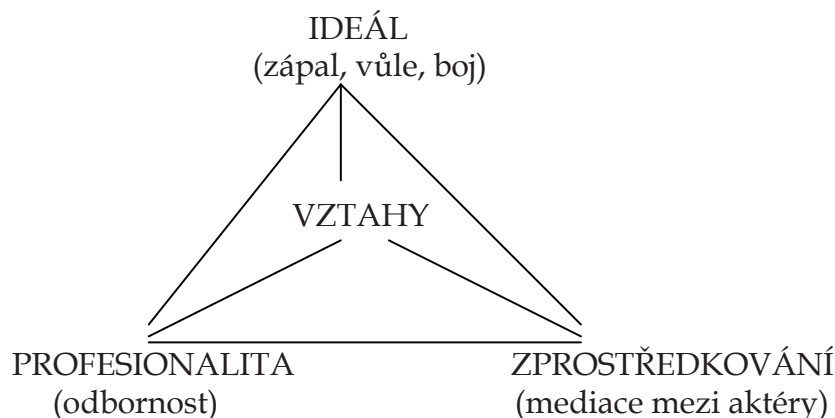
Sociálně kulturní animace se vyznačuje plánováním a realizací aktivit, které mají uschopnit a motivovat jednotlivce, skupiny a komunity, aby vzali svůj každodenní život do svých rukou a propojili jej s prostředím, v němž žijí. Tím může sociálně kulturní animace pomoci v těchto oblastech (Kulturbüros Sachsen, Soziokulturelle Animation):

- při vytváření sociální infrastruktury na sídlištích i mezi sousedy v menších obcích
- při budování mostů mezi sítěmi sociálními a institucionálními
- při pomoci lidem v řešení osobních i společenských problémů
- při podpoře společenské participace
- při podpoře individuální seberealizace a společenské odpovědnosti

Pro animaci je charakteristická výrazná role sociálního pracovníka – animátora, který by měl být „profesionálem sociálních vztahů“. Podle Gilleta jsou vztahy jednotlivcem pólem různých

⁶ Srovnej rozhovor s Aldo Ellenou v tomto čísle časopisu.

aspektů animace. Pro přiblížení jejich vzájemných vazeb užívá Gillet následující model jehlanu (Gillet, 1998, 27):

Spojnice mezi základnou tvořenou z ideálu,⁷ profesionality a mediace, a vrcholem, který symbolizuje sociální a politické vztahy, představují tři krajní osy – tendence – animace, které by se měly držet v rovnováze: *racionální zaměření* (spojení profesionality a politických a společenských vazeb), *utopie* (spojení ideálu a politiky) a *zprostředkovací strategie* (zaměření mediace na sociální a politické vztahy) (Gillet, 2000, 53).

V Gilletově pojetí je animátor *concepteur – médiateur – organisateur*, to znamená ten, který udává směr, je prostředníkem mezi lidmi různých názorů a organizuje činnost skupiny. Proto musí mít *strategickou kompetenci*, která se projevuje ve třech rovinách: první rovina spočívá ve schopnosti *usnadnit klientům pochopení* společenské reality („pravidel hry“), druhá spočívá v tom, že animátor je schopen poskytnout klientům *možnost realizovat vlastní aktivity*, a třetí rovina obsahuje předávání schopnosti *ovlivňovat* sociální realitu.

Možnosti využití sociálně kulturní animace v sociální práci v České republice

V oblasti sociální práce se v České republice zatím o animaci nemluví. Zato je užíván pojem komunitní práce. Situace řady českých měst, v nichž některá sídliště obývají převážně členové romské komunity, je živou výzvou pro hledání nové kvality a nových metod komunitní práce. Sociálně kulturní animace poskytuje vyvážený model komunitní práce. Předpokladem realizace animačního modelu je přesvědčení sociálního pracovníka – animátora o kreativním a inovačním potenciálu komunity. Jeho vlastní práce pak spočívá v *povzbuzení a umožnění* realizace aktivit klientů a v probuzení a podpoře jejich úsilí o *změnu sociální reality*. Animátor svým působením neprobouzí plané naděje, ale je *mediátorem*, a to ve dvou rovinách: uvnitř komunity (pomáhá klientům, aby se uměli vzájemně domluvit a spolupracovat) a mezi komunitou a dalšími subjekty (např. úřady, obcí). Animátor tak projevenou vůli komunity po změně sociálních podmínek převádí z roviny snů a přání do roviny reálných požadavků a závazků.

Uvedený animační přístup nelze realizovat bez ideálu, tzn. bez víry v možnost a nutnost změn v sociální i v etické rovině, které mohou klienti za pomoci sociálních pracovníků realizovat. Pokud ovšem mnozí sociální pracovníci převzali u nás běžný deterministický názor na sociální realitu, nemůžeme u nich tuto víru očekávat. Deterministický názor vychází z přesvědčení, že dějiny jsou vytvářeny neosobními zákonitostmi, takže svoboda jedince je spíše zdánlivá, anebo velmi omezená, takže jedinec nemůže žádným výrazným způsobem zasáhnout do společenského vývoje.

⁷ Gillet používá slovo „ideologie“; vzhledem k tomu, že zde nejde o ideologii v politickém smyslu, ale spíše o jakousi „filozofii činnosti“ určenou hlavní ideou (ideálem), používám zde slovo „ideál“.

Pracovník v sociálních službách, který sleduje ideál, vychází z humanistického názoru na sociální realitu, navazující na židovské a posléze křesťanské chápání dějin: předpokládá svobodnou vůli člověka, která mu umožňuje aktivně a odpovědně *spoluvytvářet dějiny* svého vlastního života i společnosti. Někteří upozorňují na potřebu smířit obě předcházející pozice, tzn. nepopírat ideál a možnost člověka realitu měnit, ale současně uznávat také značné omezení svobody člověka (srov. Gillet, 2000, 62-75).

Možná nás mohou právě konkrétní problémy současné doby, jako jsou konflikty mezi majoritou a romskou minoritou, přivést k poznání, že nemůžeme zlepšit situaci znevýhodněných lidí jen krátkodobými projekty a investicemi, ale že musíme začít od člověka a jeho vztahů, od lidského potenciálu a jeho uvolnění. Sociálně kulturní práce a její vývoj nám mohou být inspirací. Ačkoli se nemůžeme vrátit k modelům, které fungovaly před třiceti lety, můžeme současnou sociální práci obohatit o sociálně kulturní a animační aspekty.

Literatura

COSTA, Andrea. Le nuove competenze dell'educatore. Come cambia una professione. In *Animazione sociale* 31 (2011), n. 4, 74-83.

CONTESSA, G. Tra Arcipelago e Impero. In *Rocca*, n. 18-14, 1985.

DE ROSSI, Marina. Animazione e trasformazione. Identità, metodi, contesti e competenze dell'agire sociale. Padova: CLEUP, 2004.

DUDOVÁ, Anna; KAPLÁNEK, Michal; MACKŮ, Richard. Mnohotvarý fenomén animace. In *Pedagogická orientace* 21 (2011), č.3, 20-40.

GILLET, Jean-Claude. *Animation*. Der Sinn der Aktion. Luzern: Verlag für Soziales und Kulturelles, 1998.

GILLET, Jean-Claude. L'animazione è utile alla democrazia, la democrazia è necessaria per l'animazione. In *Animazione sociale* 20 (2000), č. 8/9, 42-55.

LIMBOS, Edouard. *Animazione dei gruppi nel tempo libero*. Roma: Coines, 1973.

MÁDR, Oto. Křesťanský kvas ve světě. In *Teologické texty* 2003, č. 5.

OPASCHOWSKI, Horst W. *Einführung in die freizeit-kulturelle Breitenarbeit*. Methoden und Modell der Animation, Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 1979.

Osvětový svaz. In *Ottova encyklopedie nové doby*, srov. též s *Masarykův slovník naučný*. Cit. dle Databáze českého amatérského divadla, dostupné na: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=txt&id=6369>.

POKORNÝ, Jiří. *Lidová výchova*. Praha 2003.

Sociocultural Animation. Strasbourg: Council of Europe – Council for Cultural Co-operation, 1978.

Soziokulturelle Animation. Infomaterial des Kulturbüros Sachsen e.V., dostupné na <http://www.kulturbuero-sachsen.de/dokumente/13Animation.pdf>, staženo 1.3.2010.

THÉRY, Henri; GARRIGOU-LAGRANGE, Madeleine. *Equiper et animer le vie sociale*. Paris: Institut Culture et Promotion, 1966.

VALLABARAJ, Jerome. *Animazione e pastorale giovanile*. Un'introduzione al paradigma olistico. Torino: Elledici, 2008.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená*. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce. Praha: Zvon 1990.

ZINKL, Gabriele. *Lebendige Kirche*. Das theologische Selbstverständnis der katholischen Verbände. Vortrag zum 40-jährigen Jubiläum der ako Rottenburg-Stuttgart. Dostupné na: www.ako-drs.de/files/vortrag_zinkl-2.pdf

Socio-cultural activities in the working class

Abstract: Professionalization of social work taking place in Western Europe since the 70's of the 20th century is the starting point of the paper. This tendency to professionalize the area of social work brings a number of issues for social workers' educators. The paper includes a historical analysis of democratization activities in the socio-cultural areas resulting in a movement called „popular education“ or „educational enlightenment of public“. French model of socio-cultural animation is described more closely. In conclusion, the application possibilities of this model into czech environment are offered in the article.

Key words: Working Class. Social Classes. Popular Education. Educational Enlightenment of Public Animation. Sociocultural Animation. Social Work.